ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 41. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 4, 1888 ԹԻՒ 31.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Եր՛ես
Հանքագործին Որդին	241
Քրիստոնեայ Ըլլալ Միայն Կիրակի Աւուրց Մէջ	241
Քրիստոնէին Վերուբեան Գեղեցկութիւնը	241
Աւլոց Համարումը Գրաւելու Բաղձանքը	242
Յանցապարտներ ի Սիպերիա Աքսորելու Դրութեան Ջնջումը	243
Զարլըը Կուտեիր	244
Աւլեայլք	244
Թղթակցութիւնք	245
Ազդեր	246
Հանդէս Քաղաքական	247
Արժէք Դրամոց	248

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար $1^1/_2$, վեց ամսեայն՝ $^3/_4$ Մէճիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 30 փարա։ Թղթատարի ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարճըմ։

Բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Ո. Ո. Բիւր, Ամերիկան Խան, Կ. Պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

ՀԱՆՔԱԳՈՐԾԻՆ ՈՐԴԻՆ

Ածխահանքի մը մէջ աշխատող հէք գործաւոր մը, որ ասոնցմէ ամէն մ՚էր, սովորութիւն ունէր իրեն հետ հանքին մէջ տանիլ իւր Աստուածաշունչ, որպէս զի երբ կը թողուր իւր գործը կերակուր ուտելու համար, կարող լինէր քանի մը համար կարդալ անկէ։ Այս հանքագործին հետ կը գործէը նորա դեռահաս որդին։ Այս որդին ընդունած էր իւր կիրակնօրեայ դպրոցի դասատուէն Սուրբ Գիրք մը, եւ իւր հօր խրատին համաձայն, նա ևս սովոր էր իւր հետ տանիլ զայն։

Օր մը մինչ նորա կը գործէին, արկած մը պատահեցաւ հանքին մէջ։ Ածխի մեծ զանգուած մը որ հանքին ձեղունը կը կազմէր, վար ինկաւ հօր և որդւոյ մէջտեղը։ Հայրը չվնասուեցաւ, բայց մեծ անձկութիւն ունէր դիտնալու թէ ի՛նչ վիճակի մէջ էր իւր որդին։ Բարձրաձայն կանչեց անոր անունը։ Տղայն պատասխանեց թէ իւր երկու ոտքերը ճմլուած էին ածուխի ծանր բեկորներու ներքև, և թէ չէր կրնար շարժիլ։

"Ի՞նչ կրնամ ընել քեզի համար, սիրելի տղաս," դոչեց հայրը։ "կը վախնամ թէ բան մը չես կրնար ընել," ըսաւ տղայն, "բայց իմ կանթեղս դեռ չէ մարած։ Մեծապէս կը մխիթարուիմ Աստուածաշունչս կարդալով, և կը զգամ թէ Տէրը ինծի հետ է։"

Օգնութիւն հասնելով, քանի մը ժամուան դժնդակ աշխատութենէ վերջ, կարելի եղաւ դանել պատանին։ Սակայն արդէն մեռած էր։ Նորա ճրագը մարած էր. բայց կենաց ճրագը, նորա օրհնեալ Աստուածաշունչը, երկնից յոյսը զարթուցած էր նորա սրտին մէջ։ Աչխարհի մէջ կամ ուրիշ բան մը որ կարենար մխիթարել և սփոփել այդ սիրասուն պատանին, յորժամ կը կոչուէր դիմագրաւել զմահ առանձինն, այդ խաւարչուին հանքին խոր մթութեան մէջ։

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՑ ԸԼԼԱԼ ՄԻԱՑՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՒՈՒՐՑ ՄԷՋ

Կան մարդիկ, Աստուած օրհնէ այնպիսիները, որք կը ջանան կրօնքը իրականացունել իրենց առօրեայ կենցաղին մէջ։ Բայց կան շատեր, որոց տիպար կրնայ համարուիլ Օպերլէնի ի սորվե նկարագրած անձը։

Նա ամէն նկատումով կրօնասէր մարդ է չաբթուան մէկ օրուան մէջ, և ոչ–կրօնասէր միացեալ վեց օրերուն մէջ։ Կիրակի օրերն չերմեռանդութեամբ կ'երթայ եկեղեցի, կը բազմի իւր նստարանին վրայ, կ'երգէ սրբազան երգերը, կը մասնակցի աղօթքներուն, ունկնդիր կը լինի քարոզին, կը ձգէ իւր նուէրն պլանակին կամ գանձանակին մէջ, տուն կ'երթայ և ամբողջ օրը բարեպաշտութեան երևոյթ մը կը զգենու. բայց երբ երկուշաբթի առաւօտը կու գայ, իւր կիրակնօրեայ հագուստներուն նման մէկ կողմ կը դնէ բոլոր իւր կրօնքը, և կ'ըսէ, "Հոդ կեցէ՛ր, պէտք պիտի չունենամ քեզի մինչև յառաջիկայ կիրակի։" Եւ երբ երկուշաբթի օրն առաւօտուբ մէջ պատահի ոևէ բան որ ուղիղ չէ և մեկը համարձակի ըսել, "Այսպիսի գործ մը չէի ակնկալեր քրիստոնեայ անձէ մը," կը բորբոքի, և կը պատասխանէ. "Առաւօտուրն ի՞նչ գործ ունի կրօնի հետ։ Ամէն բանի տեղը կայ։ Կրօնքն ունի իւր տեղը և առաւօտուրն՝ իւր տեղը։" Այսպէս ծագում կ'առնու սա զզուելի պատրանքը թէ աստուածպաշտութիւնը չունի երբէք առնչութիւն մեր առօրեայ կենաց հետ, միայն կիրակի օրուան զգեստ մ'է որ նման քարոզչին բեմին եւած տեսն հագած զգեստին, տարին լոկ յիսուն երկու անգամ կը հագնուի, և բոլոր մնացեալ ժամանակը անօգուտ կերպով կախուած կը մնայ հանդերձարանին մէջ։

ՔՐԻՍՏՈՆԷԻՆ ՎԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր կենաց դժնդակ մաքառումանց մէջ, մինչ չարունակ յորդորները կը կարդանք մարդոց քաջասիրտ և գործունեայ լինելու, չմոռնանք ալևոր սուրբերը։ Նոքա ունին իրենց չնորհքները և երանութիւնները։

Խորհէ վերուն Քրիստոնէին խաղաղութեան վրայ, — կրկնակի խաղաղութիւն մը, վասն զի անոր հիմն ևս կրկին է։ Առաջին հիմն է սա համոզումը թէ նոքա արդէն ընդունած են լաւագոյն բանը ղոր աչխարհ կրնայ տալ նոցա։ Երբեմն կեանքը կը դանուէր նոցա առջևն. այժմ անոնց եանն է։ Երբեմն հարկ էր մղել պատերազմներ. այժմ պատերազմն աւարտած է։ Երբեմն սատակպէս կը մրցէին այլոց հետ, այժմ չունին մրցակից։ Մրցումն և մաքառումն ժամանակն անցած է։ Հիմա շատ ուշ է անոնց համար բաղձալու լինել հարստագոյն վաճառականները, ճարտարագոյն փիլոսոփաները և ամենէն պերճախօս քարոզիչները։ Չկան այլ ևս թագաւորութիւններ նուաճելու։ Նոքա պարտին գոհ լինել իրենց ձեռք բերածովը. պարտին շատանալ այն յաղթութիւններով

զրաս չահած են, և այն դաբնիներով որոցմով պսակուած են։ Վայելուչ չէ որ Ծերունիներ վազեն ասպարէզի ընթացքին մէջ, կամ կռուին ըմբիշներու հետ, կամ դողդոջելով մնանեն բուռն ճակատամարտներու մէջ։ Աշխարհի մէջ նոքա ունեցած են իրենց քաջութեամբ հռչակեալ անցեալ մը. թող նոցա կարճատև ապագայն նուիրուի հանգստի։ Կը տեսնեմ զանոնք որ կը նստին աղմկայոյզ ամփիթէատրոնին առաջին նստարաններուն վրայ, և իրենց ծնօտն ափերուն մէջ առած, հանդարտութեամբ կը դիտեն այլոց մաքառումը։ Եւ երբ յաղթականը կ'ընդունի իւր ծանր աշխատութեան արժան եղած դուխսը, նոցա սրտեր չեն տոչորիր նախանձով։ Նոքա չեն դերակատարները, այլ պարզապէս հանդիսատես են թատերախաղին։ Ուրիշները, բայց ոչ նոքա, պարտին խորհիլ յաջողութեան կամ անյաջողութեան հաւանականութեանց վրայ։ Նոցա խաղաղութիւն դեղեցիկ է, և որչափ գեղեցիկ՝ նոյնչափ ալ իմաստուն է։

Սակայն, նոցա խաղաղութեան երկրորդ հիմն է փորձեալ և յաղթական հաւատք մը։ Երբեմն Աստուծոյ խոստումը ներն էին լոկ խոստումներ. հիմա կատարուած խոստումներ են։ Նոքա փորձառու եղած են վիճակի այն փոփոխութեանց, որք բաժինն են մահկանացուաց։ Նոքա հիւանդացած են, կորսուած են սիրելիները, գործի մէջ յուսախաբ եղած են, խաբէութեան զոհ գացած են, առեղծութեան և չարաչարութեան ենթակայ եղած են, և իրենց բոլոր նեղութեանց մէջ Աստուած կատարած է իւր խոստումներն և մխիթարած է զանոնք։ Նոքա փորձուած են մեղանչելու, և միշտ իրենց մօտ գտած են զօրութիւն մը յաղթելու անոնց. կամ տկարութեամբ տեղի տուած լինելով փորձութեան, ճաշակած են Աստուածային ներման քաղցրութիւնը։ Նոքա ունեցած են ապաշնաչի և չփոթութեան վայրկեաններ, երբ Աստուծոյ յաւիտենական ճշմարտութիւնը թուած է դողդոջել և պլպլալ առ աչօք տեսիլի մը նման և հաղիւ կարող եղած են շունչ առնուլ սոսկալի սկեպտիկեանութեան անօսր մթնոլորտին մէջ. և յանժամ Տէրոջ ձայնը թափանցած է իրենց էութեան խորերը, դոչելով, "Ես եմ ճշմարտութիւնը։" Ա՛յսպէս, վերջապէս նոցա հաւատքը առանց սպառնալու անցած լինելով նեղութեան հաղարաւոր հնոցներէ, կը մնայ յաւերժ անսասան։ և այսպիսի հաւատքի մը հիման վրայ նոցա խաղաղութիւն կը մնայ ապահով։

Թորհէ նաև թէ Ծերունի Քրիստոնեայն դիտակից է իւր երկնից մօտ լինելուն, և հանդարտութեամբ կը սպասէ այն փառաց որ քիչ առնէն պիտի յայտնուի։ Զուարճալի լերանց պայծառ գագաթէ բարձանց վրայ, հովիւներուն քով կենալով, նա կրնայ տեսնել, իրմէ ոչ շատ հեռի, Նոր Երուսաղեմի մարգարէ դուռները։ Երբեմն մինչև իսկ կարծես թէ կը նշմարէ լուսափայլ հրեշտակները որք կու գան ղինքը դիմաւորելու և բերելու խոստացեալ պսակը։ Նա դիտէ որ թէև լինչ որ լաւագոյնն է կը տեսնուի իւր դիմացը, և սակայն խիստ մօտ է։ Յորհրդոյ և կրից լուսթեան մէջ, նա կրնայ լսել կարկաչները կենաց գետոյն հոսանաց, որք կը բաղխին լուսափայլ եղերաց, և կը լսէ նաև Մովսէսին ու Գառնուկին նոր երգին դիւթիչ եղանակները։ Քրիստոնեայ ծերունին կը սպասէ, լոկ կը սպասէ, և մերթ ընդ մերթ պիտի լսես որ կը մրմնջէ, "Պատերազմիս բոլոր օրերը պիտի սպասեմ, մինչև որ իմ փոխուելու կարգս դայ։ Պիտի կանչես ու ես քեզի պատասխան պիտի տամ։" Նա կը սպասէ իւր Տէրոջ յայտնութեան։ Աղդէն լսած է Նորա ձայնը որ կ'ըսէ, "Ա՛յո, շուտով կու գամ ես։" Աղդէն նա պատասխանած է, "Ամէն, եկո՛ւր, Տէր Յիսուս։" Եւ ամրան առաւօտ մը նա չգար բարձրելու նախաճաշի սեղանին տակ, կը վնտռենք զնա իւր սենեկին մէջ, և կը տեսնենք թէ նստած է իւր Տէրոջ կուրծքին վրայ. մեղմիկ կը քալենք, և կ'ըսենք երարու, "Անիկա իւր սիրելին քուն կու տայ։"

Ո՜հ, ալեզարդ Քրիստոնեայ, քու նաւակդ, ընդ երկար հովերու և ալեաց խաղալիկ ըլլալէ վերջ, հուսկ ուրեմն կը մօտենայ նաւահանգստին. և երկնից պահապան հրեշտակը արդէն գոչած է, "Ողջագոյա մը կը տեսնեմ Յովնան բայը։" Եւ նաւահանգստին պետը արդէն որոշած է քու նաւակիդ խարսխելու վայրը։ Ո՛վ հաւատարիմ հոգի, ճոխ ընդունելութիւն մը կը սպասէ քեզ վերին հանդստեան մէջ։

Ա.ՅԼՈՑ ՀԱՄԱՐՈՒՄԸ ԳՐԱԻԵԼՈՒ ԲԱՂՁԱՆՔԸ

[Խմբագրական]

Անցեալ չաբթուան «Ա.յլոց Նմանիլ» խորագրոյն ներքեւ մեր գրած յօդուածին մէջ յիշեցինք Պօղոս Ա.ռաքեալն տուած «Ա.մենուն հետ ամէն բան ըլլալու» կանոնը։ Այն չարժառիթը, որ կը մղէր զԱ.ռաքեալն այլոց գաղափարին համակերպիլ ոչ–կենսական խնդիրներու մէջ, էր իւր բարիք ընելու բաղձանքն — «որ ըլլայ թէ մէկ քանիները ապրեցուցնեմ։» Սակայն զմարդիկ նոյն ուղղութեամբ առաջնորդող առաւել հզօր եւ ընդհանուր չարժառիթ մ'է այլոց համարումը գրաւելու մասին մեր ունեցած բաղձանքը։ Բնականաբար կը չանանք ընել այն բաներն, որք պիտի արժանանան այլոց հաւանութեան եւ գովեստին, եւ կը խորշինք այն բաներէն որք կրնան մեր վրայ բերել նոցա յանդիմանութիւնը, կամ ծաղրը։

Այս բաղձանք մին է մեր բնութեան ամենէն ընդհանրական սկզբունքներէն։ Մանուկը կը խիստ կանուխ հասակէն ցոյց կու տայ թէ հաճոյք կը զգայ իւր ծնողաց գովեստներէն։ Խնդութեամբ կը փայլի նորա դէմքը երբ նա կը կոչուի «բարի տղայ,» «աղուոր տղայ,» եւ եթէ իմնայ ու վնասէ ինքզինք, մեծ ճիդ կ'ընէ զսպելու իւր հեծկլտանքը, յորժամ նորա մայրը կ'ըսէ, «Դիտեմ որ պիտի չլաս, վասն զի դուն քաջ տղայ ես։» Մերկ վայրենին կը բերկրի եթէ կարող լինի ինքզինք ընել իւր ընկերաց զմայլման առարկայ, ներկելով իւր մարմին առաւել պայծառ գոյնով մը, կամ պճնելով իւր գլուխ առաւել դեղեցիկ փետուրներով։ Ոչ մի դարու մէջ ապրած է ցեղ մը, յորում գոյութիւն ունեցած չըլլայ այս բաղձանք։ Եւ հարստութեան բաղձանքէն յետոյ, մարդուն մէջ գործող ամենէն զօրաւոր չարժառիթն է այս։ Հին Հռոմայեցիք կը ճանչէին այս բաղձանքին զօրութիւնը, վասն զի նոքա ի Հռոմ յաղթական մուտք կը շնորհէին իրենց յաջողակ զօրավարներուն համար։ Օրուան դիւցազնը ըլլալ, եւ լսել բովանդակ ժողովրդեան հիացումն արտայայտող գովեստները, կը նկատուէր երեւակայելի բարձրագոյն երջանկութիւնը։ Եւ անոնք որք ինքզինքին կ'ենթարկէին Ճոնսական խաղերուն մասնակցելու համար հարկ եղած երկարատեւ եւ տաժանելի վարժութեանց, չէին բաղձար բարձրագոյն վարձատրութեան մը քան այն գմայլում զոր պիտի ժողովրդեան, եթէ յաղթական հանդիսանայինխաղերուն մէջ։ Փառք եւ պատիւ ձեռք բերելու համար զօրականը կը հանդուրժէ զինուորական կենաց զրկումներուն եւ կը զիմագրաւէ պատերազմի դաշտին վտանգները։ Ուսանողը կը ճգնի կորզել իւր կարգին մրցանակները ոչ այնչափ մրցանակաց ըստ ինքեան արժէքաւոր լինելուն համար, այլ մանաւանդ զի գիտէ թէ ուսանողութեան մէջ ցոյց տուած իւր յաջողութիւն իրեն յոյժ պատուաբեր պիտի լինի։ Եւ յաճախ հարստութեան բաղձանքին արմատն է այլոց համարումը եւ յարգանքը չահելու բաղձանքը։ Մարդիկ կը տենչան հարուստ ըլլալ, վասն զի երբ հասնին իրենց այդ նպատակին, իրենց վրայ պիտի հրաւիրեն այլոց հիացումը, իրենց չքեղ տուներով, ընտիր ձիերով եւ այն ամէն բաներով, որք կրնան ձեռք բերուիլ հարստութեամբ։

Արդ, այս ընդհանրական եւ հզօր սկզբունքն ունի մեծ օգտակարութիւն։ Այս սկզբունք օգտակար է, վասն զի ինչպէս տեսանք, կը մղէ զմարդիկ ի գործունէութիւն։ Եթէ ըսես հեղինակի մը թէ ոչ ոք պիտի կարդայ իւր դիրք, եւ ճարտարապետի մը թէ ոչ ոք պիտի հիանայ այն պալատին վրայ, որոյ յատակագիծը յօրինած է, նոքա կը լքանին, եւ ոչ եւս կը ճգնին իրենց բոլոր այժովը։ Ծաղրաբանութիւնը երբեմն կը մղէ անհատ մը ի գործունէութիւն, սակայն այս պարագային մէջ նա կը չարժի այդ ծաղրը գովեստի դարձնելու նպատակաւ։ Երբ Մր. Տիզրայէլիի Անգլիոյ Երեսփոխանական ժողովոյն առջեւ արտասանած առաջին քանախօսութիւնը ընդունուեցաւ ծաղրական աղաղակներով, նա ըսաւ թէ պիտի դար ժամանակ, երբ երեսփոխանք հաճութեամբ պիտի ունկնդրէին իրեն։ Բուռն ճիդեր թափելով, Մր. Տիզրայէլի յաջողեցաւ կատարել այս գուշակութիւն եւ եղաւ Մեծին Բրիտանիոյ Նախարարապետ։ Եթէ նա անփոյթ լինէր ի մասին այլոց բարի համարման, երբէք պիտի չբարձրանար այս բարձր պաշտօնին։ Ի քնէ մեծ առաջնորդներ ունենալով չէ որ մարդիկ օրհնութիւն կ'ըլլան աշխարհի, այլ այդ առաջնորդներ ըստ արժանւոյն գործածելով։ Ինձ հաճոյք չպատճառեր գիտնալ թէ մարդ մը կրնայ նկարել գեղեցիկ պատկերներ, եթէ ոչ մի պատկեր կը նկարէ։ Անհատ մը կրնայ ըլլալ յոյժ

իմաստուն, սակայն նորա իմաստութիւն լինի օգուտ չըներ, եթէ նա չգրեր դիրք մը, կամ չարտասաներ քննախօսութիւն մը։ Եւ որովհետեւ այլոց համարումը եւ յարգանքը չահելու բաղձանքն է չարժառիթ մը, որ գործունէութեանն մէջ կը դնէ այս կարողութիւնները յօգուտ իւր եւ յօգուտ աշխարհի, ուստի յոյժ օգտակար ղգացում մ'է այն։

Այլոց համարումը չահելու այս բաղձանք ունի ուրիշ օգտակարութիւն մը եւս, եւ այն է պահել զմարդիկ մոլութենէ։ Եթէ մարդ չունենար այս ղգացումը, չատ անգամ պիտի իյնար վարձութեան աղտեղութեան ներքեւ, սակայն նա չկրնար հանդուրժել սա խորհուրդն թէ ծաղուս եւ անարգանաց նշաւակ պիտի ըլլայ, կամ թէ իրեն յոյժ սիրելի եղողներն ինքզինքնին անպատուեալ պիտի համարին իւր վարմունքին պատճառաւ։ Այս չարժառիթին զօրութիւնը մեր կարծածէն աւելի մեծ է, եւ անտարակոյս յոյժ ստուար է թիւն այնպիսեաց, որք այժմ առաքինի անձինք կը համարուին, եւ որք սակայն ստորին մոլութենանց անձնատուր պիտի լինէին եթէ այդուս հանդերձ կարող լինէին անագարա պահել իրենց համբաւը։ Լրագրաց ոմանք վերջերս հրատարակեցին պատմութիւնն մարդու մը որ արատաբուստ մաքուր բարոյականի տէր անձ մ'էր իւր հայրենեաց մէջ. բայց որ գացած էր բնակիլ Հարաւային Ամերիկայի ոչ–քաղաքակրթեալ մեծ ցեղի մը մէջ, վասն զի կը կարծուէր թէ այդ երկրին կլիմային յարմար պիտի գար իւր ունեցած մէկ հիւանդութեան։ Երկու կամ երեք տարի վերջը, նորա բարեկամներէն ոմանք գտան որ նա կը վարէր այդ ցեղին յատուկ եղած սորին եւ անբարոյական կեանքը։

Ուստի տարակոյս չենք կրնար ունենալ այս բնական բաղձանքին արժէքին վրայ. սա կ'օգնէ բարի մարդոց՝ ըլլալ աւելի բարի, եւ ետ կը պահէ վատթար անձինք չարութենէ զոր պիտի գործէին, եթէ այս բաղձանք գոյութիւն չունենար։ Կը տեսնենք թէ միայն վերջին աստիճան խստացեալ ոճրագործներ բոլորովին անտարբեր կ'ըլլան չահելու այլոց բարի համարումը։ Այսու հանդերձ, յայտնի է թէ, բուն իսկ այս ղգացումը չաճախ մեզ կ'առաջնորդէ զմարդ։ Ուրիշներուն ծաղրաբանութենանց առարկայ չլինելու, կամ անոնց դուվեստներուն արժանանալու համար, մարդիկ կը գործեն լինչ որ չէ ուղիղ, կամ զանց կ'ընեն լինչ որ ուղիղ է։ Աստ, ուրեմն մեզ կը ներկայանայ բարոյական կարեւոր խնդիր մը։ Աստուած դրած է մեր բնութեան մէջ ուրիշներուն համարումը չահելու բաղձանքը. ինչպէս պարտինք խոյս տալ չարաչար գործածելէ զայն, որպէս զի սա չըլլայ մեզի անէծք այլ օրհնութիւն։ Կը պատասխանենք թէ այդ նպատակին կրնանք հասնիլ ուշ դնելով հետագայ երեք սկզբունքներուն։

1. Դոհ չըլլանք ուրիշներուն յարգանքը եւ համարումը վայելելէն, եթէ չենք արժանի այնմ։ Այն անձ, որում ուրիշ մը սխալմամբ ոսկի մը կու տայ, պարտի ետ դարձունել զայն, եթէ արդարասէր է։ Նա պէտք է ըսէ, Այս ոսկին ինձ չվերաբերիր, դուն զայն ինձ տուիր կարծելով թէ ինծմէ ընդունած ես այդ արժողութեամբ առարկայ մը, զոր ես բնաւ քեզ չեմ տուած։ Եւ նոյն ղգացումը պարտինք տածել այլոց մեր վրայ ունեցած համարումին նկատմամբ։ Մարդիկ մեր վրայ բարձր համարում մը կը կազմեն, իւրաքանչիւրս մեր բնութիւնը կամ մեր ըրած մէկ գործը. բայց ուղիղ չէ ընդունիլ նոցա գուվեստը եւ ուրախանալ յայնմ, մինչ գիտենք թէ սխալմամբ տրուած է այդ։ Վարժարանի մը հոգաբարձուները կը քննեն աշակերտաց դրի տետրերը, եւ մեծապէս կը դուին տղու մը գրին գեղեցկութիւնը; մինչ այդ տղայն գիտէ թէ այն գրի տետրը կը վերաբերի ուրիշ աշակերտի մը։ Եթէ այդ աշակերտ արդարասէր է, պիտի ուղղէ նոցա սխալը, վասն զի գովեստը վարձատրութիւն է արժանեաց։ Միշտ չենք կրնար արդիլել մեր բարեկամներն աւելի բարձր համարում մը ունենալէ մեր վրայ քան որչափ մենք, եթէ համեստ անձինք ենք, կը խորհինք թէ ունենալու են, բայց կրնանք մեզի սկզբունք ընել չանալ մանաւանդ գովեստի ոչխանչ ըլլալ, քան թէ չանալ գովեստ առնել թէ արժանի ըլլանք այնմ եւ թէ ո՛չ։ Այն անձ որոյ նպատակն է համբաւ առնել առանց անոր արժանի ըլլալու, պարտի նըկատուիլ հաւասար այն մարդուն որ կը ճգնի դիզել հարստութիւն առանց օրինաւոր կերպով չահելու ղայն։

2. Ընարութիւն ընենք ի մասին այն աղբիւրին ուսկից կու գայ գովեստ։ Դատ ուներող անձ մը չատ հոգ պիտի չընէ որ գատարան մը իրեն դէմ վճիռ տուած է, եթէ վստահ լինի թէ վճռաձկինչ տեսանը հակառակ որոշում պիտի տայ։ Ստորադաս գատաւորին որոշման պատճառն այն չէ որ այդ մարդուն գատը անիրաւ է, այլ վասն զի գատաւորը կատարելապէս չդիտեր օրէնք։ Հընարիչ մը որ արժանացած է բոլոր գործնական մեքենագէտներու գովեստներուն, փոյթ չըներ եթէ իւր բազմաման մեքենային կազմութիւնը հասկնալու անկարող ապէտ անձինք ծիծաղին իւր վրայ եւ պինք յիմար համարին։ Այս ապէտ անձինք կրնան կազմել աշխարհի բնակչաց $\frac{19}{20}$ը, սակայն այդու նոցա կարծիք չըլլար աւելի արժէքաւոր։ Նոյնը ճըշմարիտ է բարուց վերաբերեալ խնդրոց մէջ։ Մարդոց ՀԱծամամանութիւնը կրնայ ծիծաղել անձի մը վրայ որ խղճահար, ճշմարտասէր եւ պարկեշտ է, կամ սուրբ կը պահէ Կիրակին, բայց ո՞չ ապաքէն աշխարհի բնակչաց փոքրամասնութիւնը կազմող անկեղծ Քրիստոնէից դատումը, ամէն դարուց սուրբերուն դատումը, եւ ի վեր քան զամենայն Աստուծոյ դատումը աւելի կշիռ ունի այս խնդրոյն մէջ։ Ամէն խնդրոյ մէջ պարտինք դիմել բարձրագոյն հեղինակութեան. մեր երաժըշտական համութեան մասին չանանք չհիլ երաժիշտներու գովեստը, մեր գիտութերու մասին՝ մեքենագէտներու գովեստը, եւ մեր բարուց մասին՝ բարոյապէս ուղիղ անձանց գովեստը։

3. Ցիշենք թէ այլոց համարումը չահելու բաղձանքն բարձրագոյն չարժառիթ մը կայ, եւ այդ է ուղիղը գործելու բաղձանքը։ Որովհետեւ աշխարհ չէ ինչ որ պարտ էր լինել, ըստ ինքեան ուղիղ եղող սկզբունքներ կ'առնուն տարբեր ուղղութիւններ, եւ պարտինք ընտրութիւն ընել անոնց միջեւ։ Յերկինս կարելի չէ որ մաքառում լինի այս երկու չարժառիթներու միջեւ, վասն զի կատարելապէս բարի չեղող ոչ մէկ քան կրնայ յարգ գտնել այդ օրհնեալ աշխարհի միակ բնակչին խակ առջեւ։ Այս աշխարհին իրաց վիճակը տարբեր է։ Մեր ընկերներ կ'ըսեն քան մը, եւ մեր խիղճը կ'ըսէ ուրիշ քան մը. մէկ ընթացքին հետեւելով կ'ըլլանք ժողովրդական կամ համաձաւոր, եւ ուրիշ ընթացքի մը հետեւելով կ'ըլլանք արդար։ Մենք գիտենք թէ ո՛ր ընթացքն ընտրելու ենք։ Լաւ եւս է արատ մը ունենալ մեր անուններուն վրայ քան մեր բարուց վրայ. լաւ եւս է որ այլոց լեզուները խօսին մեզի դէմ, քան թէ մեր իսկ սրտին մեղքը խօսի մեզի դէմ։ Հանգիստ է համակրութիւն դտնել, եւ հաճելի է գովեստ ընդունիլ։ բայց այն համակրութիւնը եւ գովեստը որ ձեռք կը բերուին գործելով լինչ որ չէ ուղիղ, խոտոր սուղ կերպով գնուած կ'ըլլան։ Այն նաւապետին նման որ ամբաստէս իւր սակի քսակին վարած լինելուն համար կորոյս իւր կեանք, մենք եւս մեր համբաւին չափազանց սերտիւ յարելով կը կորուսանենք մեր հոգիներ։ Բարի անձ մը պէտք է պատրաստ ըլլայ լսել հակառակորդաց նախատինքները, եւ հերիք համարի ըլլալ «փր վարդապետին պէս»։

ՅԱՆՑԱՊԱՐՏՆԵՐ Ի ՍԻԲԵՐԻԱ ԱՔՍՈՐԵԼՈՒ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՉՆՉՈՒՄԸ

Ռուս կառավարութեան պատժական ճիւղին գործադիր խորհուրդը, ի նկատ առնելով քաղաքական յանցաւորներ ի Սիպերիա աքսորելու դէմ եղած բողոքները, կամ թերեւս ի նկատ առնելով Զարին Տէրութեան այդ ընդարձակ մասին ճչմարիտ պէտքերը, մտոյց տեղեկագիր մը յորում կ'առաջարկէ ի սպառ չնչել յանցապարտներն ի Սիպերիա աքսորելու դրութիւնը։ Այս առաջարկին չարժառիթները երեք են։ Նախ, խոհական կը համարուի քառնալ այն նախատինքը որ կայսրութեան եւ Եւրոպայի մէջ հանրային կարծեաց վրայ կը ծանրանար նկատմամբ յանցաւորներ ի Սիպերիա աքսորելու դրութեան։ Երկրորդ, իմաստուն քաղաքականութիւն կը համարուի որ կառավարութիւնը աւելի մօտէն հսկէ իւր քաղաքական յանցաւորներու վրայ քան որչափ կրցած էր հսկել զանոնք Սիպերիա աքսորելով, վասն զի դեռ երեք ամիս առաջ հրատարակուած վիճակագրական ցուցակ մը կը տեղեկացունէ մեզ թէ աքսորեալներուն 50 առ հարիւրը անյայտ կ'ըլլան նոցա Ուրալ լեռներէն անցնելէն 5 տարի վերջ։ Երրորդ չարժառիթը, որ թերեւս չէ տկարագոյն չարժառիթը, կը կայանայ այն քաղաքական եւ առեւտրական կարեւորութեան մէջ զոր Սիպերիա կը ստանայ հետզհետէ, եւ այն որոշման մէջ որ տրուեցաւ հռչակաւոր Անէնքոֆ զօրավարին յանձնելու համար Հիւսիսային Ասիայէ անցնող եւ Խաղաղական Ովկիանոսը յանգող երկաթուղւոյ գծին չինութեան ատարուելը։ Սա չափն ստոյգ է որ երբ երկաթուղին լինի կատարեալ իրողութիւն մը, Սիպերիա չկրնար չարունակել քաղաքական եւ ընկերային յանցաւորաց ասպաչխարան մը ըլլալ։ Որովհետեւ Ռուս Կառավարութիւնը անկեղծ է Սիպերիոյ զարգացման համար առաջարկեալ ծրագրոց մասին, ուրեմն կը հետեւի թէ փութով միջոցներ ձեռք պիտի առնուին վերակազմելու կայսրութեան պատժական դրութիւնը։

Երբ անցեալ օր այս առաջարկ ներկայացուեցաւ Ելմտական Նախարարին, նա վարանեցաւ ընդունիլ զայն սա հիման վրայ թէ նոր բանտերու կառուցման համար հարկ պիտի լինէր յոյժ պատկառելի դումար մը. սակայն կ'ըսուի թէ Ելմտական Նախարարին առարկութիւնը ջրուած են, ապացուցուած լինելով թէ այս նպատակին համար հարկ եղած 4 1/2 միլիոն րուպլին կրնայ հայթայթուիլ պետական բանտերուն յատկացեալ պահեստի մանաւանդ դումարէն, եւ այս դումարին վերայ պիտի յաւելցուի այն մեծ չահը, զոր Տէրութիւնը պիտի ունենայ՝ ղերծ լինելով յանցապարտները կայսրութեան այլ եւ այլ կողմերէն ի Հիւսիսային Ասիա փոխադրելու ծախքէն։ Կառավարութեան Պատժական Ճիւղը

մինչ կ'առաջարկէ որ յանցապարտից ի Սիպերիա աքսորումը ջնջուի կատարելապէս եւ անպայման կերպով, կը փափաքի նաեւ որ Սաղալեան կղզին մնայ իբրեւ աքսորավայր մը ոչ–քաղաքական յանցաւորաց համար։ Այն յանցապարտք եւս, որք Ռուսական քանտերու մէջ դատապարտութեան չրջանը աւարտելէն յետոյ, չեն ունենար մնայուն բնակավայր մը ուր կարող ըլլան երթալ, կրնան իբրեւ թափառաշրջիկներ փոխադրուիլ Խաղաղականի այս առանձին կղզին իշխանութեանց կամօքը։ Այս կերպով կը յուսացուի որ Սիպերիա (ճիշդ ինչպէս Ամերըստրալիա եղաւ սերունդ մը առաջ) աղատի աքսորավայր լինելու նախատինքէն, որոյ բռնակից կ'աճին օրինաց դատապարտութեան ներքեւ ինկող գաղթականներու գալստեամբ։

Վերջին երկու տարիներուս մէջ, Ռուս կառավարութիւնը այնչափ չարունակաբար նուիրած է զիւր ուշադրութիւն Սեւ Ծովոյն, կասպից Ծովուն, եւ Կեդրոնական Ասիոյ որ ժամանակ չէ ունեցած խորհելու Սիպերիոյ պէտքերուն վրայ, թէեւ այդ երկիր Զարին ամենէն վազեմի ստացուածն է յԱսիա։ Այդ նահանգին առաջին եւ ամենէն ակներեւ պէտքն էր բնակիչ, եւ Մոսքուայի կամ Սբ. Բեդերսպուրկի դիւանագէտք չգըտան աւելի պարզ կերպ մը լրացուցնելու այս պակաս քան այդ ամայի եւ անմարդաբնակ վայրն աքսորել այն անձեր որք նեղութիւն կը պատճառէին կառավարութեան՝ աւելի բազմամարդ գաւառներու մէջ։ Պետութեան մեծ ծախք չէր պատճառեր հոն աքսորել անպաշտպան բանտարկեալներու խումբեր, եւ անհուն հեռաւորութիւնն, որպէս նաեւ կլիմային խստութիւնը բաւական զօրաւոր պատուարներ էին արգելելու նոցա վերադարձը։ Այս սովորութիւնը որ սկսաւ Փեւլիավայի ճակատամարտին մէջ գերի ինկող Շուէցիներն աքսորելով, չուռաւ եղաւ պատժական դրութիւն մը, որոյ միջոցաւ կէս միլիոն Ռուս հպատակներ ղրկուած են ի Սիպերիա ներկայ դարուն մէջ, եւ որոյ միջոցաւ ցարդ տարին 11,000 բանտարկեալներ կը ղրկուին։ Թէ՛ Ռուս եւ թէ՛ օտարազգի նոր մտոնոգիրներէն ոմանք ուշադրութիւն հրաւիրած են Ռուս վարչութեան այս արատին վրայ։ միեւնոյն ատեն կառավարութիւնն ստացած է անհերքելի ապացոյցներ թէ քաղաքական յանցանօք աքսորեալ անձը չէ օգտակար գաղթական մը որ կարենայ մշակել խոպան երկիր մը։ Այս խնդրոյն մէջ, Ռուսիոյ ցոյց տուած փութաջանութեան չարժառիթը չը կայանար արտաքին քննադատութեանց մասին նորա ունեցած դիւրազգածութեան մէջ, այլ նորա սա համոզման մէջ թէ եկած է ժամանակը երբ հարկ է լրջօրէն ձեռք առնուլ Սիպերիական խնդիրը, ապահովել Հիւսիսային Ասիոյ զարգացումը անդ հրաւիրելով պատշաճ եւ կամաւոր գաղթականներ Տոնի եւ Վոլկայի հովիտներէն, եւ պահպանել զօրաւոր, եւ եթէ հարկ լինի, սպառնալից զիրք մը Չինական սահմանագլխոյն առջեւ։

ԶԱՐԼԸՍ ԿՈՒՏԵԻ

Մարդկային սեռին համար իրենց ըրած զոհողութիւններով մարտիրոս կոչուելու արժանի հանդիսացող հնարիչներու կարգէն պէտք է համարուի Զարլըս Կուտեիր, որուն կը պարտինք ձգական խէժի (լաստիկ) գործածութիւնը ճարտարարուեստից մէջ։ Յամի Տեառն 1820ին էր որ զոյգ մը ձգական խէժէ չինուած հողմաթափներ տեսնուեցան առաջին անգամ Միացեալ Նահանգաց մէջ, եւ յայնժամ անոնք ցոյց կը տրուէին պարզապէս իբրեւ հետաքրքրական ինչ։ Կուտեիր, 1834ին տեսաւ թէ ձգական խէժը գործնական նպատակի մը չէր ծառայեր։ Անկէ չինուած առարկաներ ամառը ջերմութենէն կը հալէին, եւ այնպիսի անհաճոյ հոտ մը կ'արձակէին որ հարկ կ'ըլլար թաղել զայնս։ Երբ առաջին անգամ Կուտեիրի ուշադրութիւնը դարձաւ այս կէտին, նա մանկացած էր, եւ ձգական խէժի վրայ իւր առաջին փորձերը կատարեց բանտի մէջ, ուր կը դրատնուէր իւր պարտքերուն համար։

Ամէն յարատեւող հնարիչի նման, Կուտեիր եւս վատնեց ոչ միայն իւր ժամանակը եւ ստակը իւր սիրելի նպատակին համար, բայց նաեւ ծախսեց ինչ գումար որ կրնար փոխառնուլ կամ մուրալ իւր բարեկամներէն։ Կուտեիր վաչխառուի մը քով գրաւի դրաւ իւր կնոջ գոհարեղէնները ու ընտանեկան կիչատակները, եւ դիւղ փոխադրեց իւր բնակութիւնը, որպէս զի կարող լինէր աւելի խնայողութեամբ ապրիլ։ Վերջապէս մենաշնորհ ստացաւ իւր գիւտին համար, եւ հարուստ անձի մը հետ ընկեր եղաւ. սակայն առեւտրական տագնապ մը ընդ միշտ յօդս ցնդեց նոցա ամբողջ դրամագլուխը։

Այս միջոցին Կուտեիր տեսաւ թէ իւր ընտանեաց համար կերակուր գնելու իսկ բաւական ստակ չունէր, եւ զարձեալ ստիպուեցաւ գրաւի գնել իւր ինչքերէն մաս մը՝ ստակ հայթայթելու համար։ Կուտեիր առհասարակ ծաղու առարկայ եղաւ, եւ երբ նորա Նիւ Եորքցի բարեկամներէն միոյն հարցուեցաւ թէ Կուտեիր ինչպէս կրնար ճանչցուիլ փողոցին մէջ, սա պատասխանեց, «եթէ կը տեսնէք մէկը որ կը հագնի ձգական խէժէ վերարկու, ձգական խէժէ կօշիկներ, կը գնէ ձգական խէժէ գլխանոց, եւ ունի գրպանին մէջ ձգական խէժէ քսակ մը, որուն մէջ ստակ մը չկայ, այդ անձն է Կուտեիր։» Վասն զի նա չարունակ ձգական խէժէ չինուած հանդերձներ կը հագնէր կրկին նպատակաւ, թէ՛ փորձելու համար զայնս եւ թէ՛ ծանուցանելու համար իւր գիւտ։

Կուտեիր երբեմն յաջողելու ճամբուն մէջ կ'երեւէր։ կառավարութիւնը անգամ մը հրամայեց պատրաստելու ձգական խէժէ յիսուն թղթատարական պայուսակներ, սակայն երբ սոքա չինուեցան, կոթերը զատուեցան եւ խէժը աւրուեցաւ։ Սակայն Կուտեիր չյուսահատեցաւ։ Նա եփեց ձգական խէժը իւր տանը փռան մէջ, խարշեց տան կաթսայներուն մէջ, բռնեց զայն թէյի անօթին բերանէն ելած չոգւոյն մէջ, խորովեց զայն մոխիրի մէջ, եւ չորցուց զայն թէ՛ սաստիկ եւ թէ՛ մեղմ կրակի առջեւ։ Եւ բոլոր այս միջոցին, մարդիկ կը նկատէին զնա իբրեւ անշնաս բայց ձանձրացուցիչ խելագար մը։ Նորա որդիք յաճախ կը լինէին հիւանդ, անօթի եւ ցրտահար, եւ կ'ըսուի թէ անգամ մը վաճառեց անոնց դպրոցական կիրքերը հինգ տոլարի, որով գնեց խէժ եւ ծծումբ իւր փորձերուն համար։

Կուտեիրի ամենէն յուսահատական ժամն էր այն երբ տան մէջ կը գտնուէր մեռեալ զաւակ մը, եւ ինք չունէր դրամ հայթայթելու նորա յուղարկաւորութեան ծախքերը, մինչ միեւնոյն ատեն ընտանեաց հինգ անդամները զուրկ էին ուտելիքէ։ Սակայն օգնութիւնը մօտ էր։ Իւր անմիջական պէտքերը հոգացուեցան, եւ իւր եղբարք փոխ տուին իւր փորձերը յաւարտ տանելու համար հարկ եղած գումարը։ 1844ին Կուտեիր կարող եղաւ յաջողապէս եւ խնայողութեամբ արտադրել ծծումբի մէջ մխուելով պատրաստեալ ձգական խէժը։ Սակայն, մէկ նպատակի մը հասնելէն վերջը, Կուտեիր ձեռնարկեց ուրիշ նպատակի մը որ ոչ նուազ արժէքաւոր էր — այսինքն է կեանք ազատելու գործիքի մը կատարելագործման, եւ քանեւեօթը տարի աշխատելէն, ու իսկապէս նոր ճարտարարուեստի մը հիմը դնելէն յետոյ, մեռաւ պարտական, թողլով իւր ընտանեաց պարագ իբրեւ ժառանգութիւն։

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ՄՈՐԹՆ ԻՐԵՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՇՆՉԱՒՈՒԹԵԱՆ։ Մարդիկ չեն հասկնար առ հասարակ թէ մորթը մտնակցութիւն ունի չնչառութեան գործին մէջ, եւ թէ եթէ այս չնչառութիւնը արգելուի, մահուան վտանգ կայ, մէկպէտ մահը յառաջ կու գայ ոչ այնքան չնչառութեան արգելուելովը կամ հեղձմամբ, որքան արեան տեսակ մը թունաւորմամբ որոյ պատճառ են քրտինքի ծորերը, որք վերստին կը ծծումբն արեան մէջ։ Թէ անհրաժեշտ է չափով մը բաց թողուլ մորթը օգոյ ներգործութեան առջեւ, զարմանալի կերպով կը լուսաբանուի սա հետեւեալ իրողութեամբ։ Մանուկ մը որ օծուեցաւ խէժով եւ յետոյ ոսկի թերթերով ծածկուեցաւ որպէս զի քերովբէ մը ներկայացնէր Լեւոն Ժ.ի թագադրութեան ժամանակ, մեռաւ գործողութիւնը կատարուելէն քանի մը ժամ ետքը։ Գրեթէ նմանօրինակ վախճանի մը պիտի հասնէր Կուսթաւ Տորէ իւր երիտասարդութեան օրերը, երբ վաղանցիկ փափաքով մը ուզեց երթալ պարահանդէս «ոսկեզօծ պարոն»ի մը կերպարանքով։ Բայց որովհետեւ ամբողջ մարմինը չէր ոսկեզօծեալ, չմեռաւ, թէպէտ զերծ չեղաւ սաստիկ հիւանդութեան մը ենթակայ լինելէ։

ԲԱԶՄԱՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱՑ։ «Սինչրըլլէն» եկբ Պոսթ»ի մէջ կ'երեւին աշխարհիս այլ եւ այլ երկիրներուն բնակչաց եւ տարածութեան բաղդատական ցուցակները՝ առնլով հպատակ եւ գաղթականութեան երկիրներն ալ միասին։ Երկրի տարածութեան մասին Բրիտանեան Պետութիւնը պարագլուխ կը հանդիսանայ ցուցակին մէջ, ունենալով 9,339,000 քառակուսի մղոն երկիր. այնուհետեւ կու գայ Ռուսիա իւր 8,644,000 քառակուսի մղոններով։ Չինաստան, իւր 404 միլիոն բնակչօք, աշխարհիս ամենէն բազմամարդ երկիրն է։ Այնուհետեւ բազմամարդութեան կարգաւ կը յաջորդէ Բրիտանեան Պետութիւնը իւր 307 միլիոն բնակչօք, յետոյ Ռուսիա իւր միայն 104 միլիոններով. մինչ Գաղիա, միասին առնլով Ալճերիա, Թունքին, եւ նորա միւս ստացուածները, ունի միայն 71 միլիոն, Միացեալ Նահանգք՝ 58 միլիոն, եւ Գերմանական Կայսրութիւնը՝ 48 միլիոն։ կը հաշուի թէ 1810ի եւ 1870ի մէջտեղ աշխարհիս ամբողջ բնակիչք կրկնապատկուած են թուով, 1810ին ըլլալով 682 միլիոն, եւ 1870ին՝ 1,391 միլիոն։

ԱՁԹՄՈՒ ՍՊԱՌԱԶՆՈՒԹԵԱՆՑ ՏԱԽՏԸ։ Փարիզի Կոլջ լրագիրը կ'ըսէ թէ այս տարի, եթէ մինչեւ անգամ խաղաղութիւն պահուի, աշխարհիս զլխաւոր աէրութեանց բանակաց եւ նաւատորմիղներուն ծախքը պիտի ըլլայ իւր 7,000,000,000 ֆրանք կամ 280,000,000 Անգղ. ոսկի։ Այս թուոյն մէջ ունի Գերմանիա բանակի եւ նաւատորմի համար՝ 914,000,000

ֆրանք, եւ հանդստեան թոշակաց, ամրուեթեանց եւ այլ ծախուց համար՝ 830,000,000 ֆրանք. Դաղիոյ ամբողջ ծախքն է 1,037,000, ֆրանք. Ռուսիա ունի ծախք՝ 1,014,739,986 ֆրանք. Մեծն Բրիտանիա (Անգղիա եւ Հնդկաստան), 1,247,000,000 ֆրանք. Աւստրիա՝ 326,361,626 ֆրանք. Իտալիա՝ 382,924,000 ֆրանք. Սպանիա՝ 202,915,000 ֆրանք. Թուրքիա՝ 128,851,000 ֆրանք. Հոլանտա՝ 69,952,000 ֆրանք։ Մնացածը բաժնուած է փոքրագոյն երկրաց մէջ։

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՔ։ Սէյնի ճէյմս հաղէթ կ'ըսէ թէ Դաղիացի չորս զինուորք որ պատերազմի մէջ գերի բռնուած եւ յետոյ վճիռ ընդունած էին երկարատեւ բերդարգելութեան՝ վասն զի իրենց պահապան Բրուսիացի զինուորաց վրայ յարձակած էին, մօտերս Ֆրէտէրիք կայսեր ներման արժանացան ուրիշ կալանաւորաց հետ, եւ դարձած են իրենց հայրենիքը։ Իրենց երկարժամանակեայ արգելման մէջ թոյլ տրուած չէր անոնց հաղորդակցիլ արտաքին աշխարհին հետ, եւ նոցա ընտանիք չունենալով ծանօթութիւն թէ ինչ պարագաներու մէջ կը գտնուէին անոնք, բնականապէս կը հետեւցնէին թէ մեռած են։ Անոնց մին հրճուալից հիացման մը մէջ ինկաւ։ Երբ տուն դարձաւ, գտաւ հոն իւր 18 տարեկան յաղթահասակ որդին որ պատերազմին հրատարակուած ժամանակները, իւր հօր զինուորական ծառայութեան կանչուելէն քիչ եաքը աշխարհ եկած էր, եւ որոյ երեսը բնաւ չէր տեսած հայրը, եւ հիմա նոյն իրիկունը որդին ի՛նք կ'ամուսնանար։ Բայց անոր զինուորակից ընկերաց մին չատ անհաճոյ վիճակի մը հանդիպեցաւ, վասն զի նորա կինը կրկին ամուսնացած էր քանի մը տարիներ առաջ, եւ է մայր իւր երկրորդ երկան մեծ ընտանիքին։

ՓԱՆԱՆԱՑԻՆ ՇԻՆԱՒ ՍԱՏԱՆԱՆ։ Սիկիլիոյ դիւղերէն մին մէջ մօտերս քահանայ մը քարոզ տուաւ դժոխքին վրայ, եւ իւր քարոզին մէջ խօսքն կեցաւ եւ գոչեց կատակերգական ձայնով, «Ա՛հա՛ Սատանան։» Եւ իսկ եւ իսկ տեսնուեցաւ ամպիոնին մօտ կանգնած սոսկալի կերպարանքով Սատանայ մը չատ սեւ, իւր գլխուն վրայ երկու խոշոր եղջիւրներով եւ գեաւլնը տարածուած երկայն պոչովը։ Խօսքն սոսկումը պատեց ժողովուրդը, եւ մինչ դէպ ի եկեղեցւոյ դուռը կը վազէին չտապալ, կանանց ոմանք ջնաւորեցան եւ այլք հիւանդացան իրենց ահաբեկ լինելուն պատճառաւ։ Անմիջապէս դատական հարցաքննութիւնք կատարուելով՝ հասկցուեցաւ որ քահանան իւր փոքրաւորներէն մին Սատանայի կերպարանք խոթած էր՝ այդ մասին ժողովրդեան հին դաղափարներուն համեմատ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ

3.

ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ

Պատժելու իրաւունքին հիմը խորհրդածութեան նիւթ ունենալով, հետզհետէ քննեցինք բացարձակ եւ յարաբերական դրութեանց դլխաւորները. կարգաւ քննադատեցինք «Բացարձակ արդարութեան,» «Վրիժու,» «Հատուցման,» «Ինքնապաշտպանութեան,» «Սպառնալեաց,» «Ընկերական պայմանադրութեան» եւ «Օգտակարութեան» Դրութիւնները. քննենք այսօր

3. Պատժական դրութիւնք

Ռոսսի, նախ Ժընեվի եւ ապա Փարիզի Համալսարանաց իրաւաբանութեան դասատու, յետոյ Օրթոլան եւ այլք՝ բացարձակ արդարութեան, ընկերութիւնն պաշտպանելու, եւ օգտակարութեան դրութիւնները միացունելով նոր դրութիւն մը յառաջ կը բերեն։ Նախընթաց դրութեանց եւ ոչ մին, ինչպէս տեսանք, առանձինն առնուելով բաւական է խնդիրն բացատրելու. սակայն երբ անոնց մէջ գտնուած մէկ քանի տարրերն միատեղ բերելով իմի ձուլենք, մեր հարցման պատասխանած կը լինինք։ Լիոնի իրաւաբանութեան դասատուներէն Մ. Կառո սապէս կը միացունէ յիշեալ տարրերն. —

(ա) Ինչպէս ասկէ առաջ յիշեցինք, մեր մէջ, մեր գիտակցութեամբ, արդարութեան դաղափար մը ունինք որ կը պահանջէ որ բարին բարիով, եւ չարն չարով փոխարինուի. դայս գաղափար ճշմարիտ կը գտնենք երբ մեր տրամաբանութեան կ'ենթարկենք։ Մարդ իւր գործքերուն համար պատասխանատու է, այս պատասխանատուութիւն պարտաւորութեան եւ աղատ կամաց սկզբանց արդիւնք է. մարդոյ բարոյական պատասխանատուութիւնն, իբր արդիւնք, հասատատութեան վճիռ մը ուներ, որ վարձք մը կամ պատիժ մը կը սահմանէ մարդուն դործոց նայելով։ Պատիժն ինքնին, երբ որոշեալ չանցանքի մը համար կը տրուի, արդար է եւ մինչ իսկ հարկաւոր, եւ մեր ներքին բարոյական էութիւնը կը պահանջէ որ մարդոյ ամէն գործ, երբ ազատութեամբ գործուած է, իբր վերջին հետեւութիւն պատիժ մը կամ վարձք մը ունենայ։ Այս գաղափար այնպէս խոր արմատ արձակած է մեր բնութեան մէջ որ եթէ գործնականապէս ալ այսպէս լինի՝ կ'ուրախանանք եւ գոհ կը մնանք, իսկ եթէ հակառակն իրագործուի, յայնժամ բարոյական վիշտ մը կը զդանք. եւ որովհետեւ, դժբաղդաբար, այս աշխարհի մէջ իրագործեալը չաճախ մեր իտէականին հակառակն է, ամէն դարու եւ երկրի ժողովուրդ, քաղաքակրթութեան ամէն աստիճաններուն մէջ, յուսացած եւ հաւատացած են թէ ապադայ կեանք մը կայ, յորում, հակառակ այս աշխարհի անարդարութեանց, բարիի եւ չարի արդար փոխարինութիւն մը ի գործ պիտի դրուի։ Այս է նաեւ Օրթոլանի տեսութիւնը. եւ այս ամէնէն կը հետեւցնենք թէ պատիժն արդար է երբ այս ինչ կարդի գործոց համար սահմանուի։

(բ) Սակայն ընդունելով հանդերձ թէ պատիժն ինքնին արդարացի է, որպէս զի արդարացի մնայ, պէտք է որ ի գործ դրուի այնպիսի իշխանութեան մը ձեռամբ որ իրաւունք ունի մարդոցմէ՝ նոցա գործոց հաշիւն պահանջելու։ Պէտք է ապացուցանել թէ ընկերութիւնը, կամ որ նոյն է, երկրին վեհապետը այս իրաւունքն ունի, կամ ուրիշ խօսքով ապացուցանելու է թէ մարդ որ բարոյական տեսակէտով պատասխանատու է, պատասխանատու է նաեւ ընկերական տեսակէտով։ Զայս իրողութիւն արդէն ապացուցեալ կը սեպենք եւ դարձեալ կը կրկնենք թէ մարդ ընկերական արարած է, կը ծնի եւ կ'ապրի ընկերութեան մէջ, զայս կը պահանջէ իւր բնութեան օրէնքը։ Մարդիկ իրաւունք ունին ընկերութեան դոյութիւնն պահելու, հետեւաբար զայն պահելու համար պէտք եղած միջոցներն ալ դործածելու իրաւունքն ունին, պայմանաւ որ այս միջոցներն բարոյականի համաձայն լինին։ Պատժելը այս միջոցներէն մին է, հետեւաբար հարկաւոր, եւ եթէ հարկաւոր՝ օրինաւոր է, այնքան ժամանակ որ արդարութեան գծած սահմաններուն մէջ ի գործ կը դրուի։

Ցարդ ըսուածներէն կ'երեւի թէ երբ պատժելու իրաւունքը իբր վերացական բան մը կը նկատենք, հիմը բացարձակ արդարութեան դաղափարն է. բայց երբ կը նկատենք զայն իբր ընկերական էութ մը, այն ատեն անոր հիմ կը սեպենք իւրաքանչիւր անհատի պարտքն եւ իրաւունքը յարգելով ընկերութեան մէջ ներդաշնակութիւնն պահելու՝ եւ այսպէսով ընկերութիւնն կործանումէ պաշտպանելու իրաւունքն։ Ինչպէս արդէն տեսանք, այս սկզբանց ղ՛րն եւս առանձին առնունք, պիտի առաջնորդէ մեզ այնպիսի հետեւութեանց զորս չենք կրնար ընդունել, բայց անոնց միութիւնը կամ յաւէտ բաղադրութիւնը նոր սկզբունք մը յառաջ կը բերէ, զոր պատժելու իրաւունքին հիմ կը սեպենք։ Օրթոլան տարաբաստական օրինակաւ մը կը բացատրէ. — Եթէ ոք ըսէ թէ մեր ներչնչած օդը թթուածին է, ուրիշ մըն ալ զայն հերքելով պատասխանէ՝ Ոչ, բորակածին է, երկուքն ալ սխալ կը լինին. իսկ եթէ երրորդ անձ մը ըսէ, Օդն բաղադրեալ է այսինչ համեմատութեամբ թթուածինէ եւ բորակածինէ, որոց հետ մէկ քանի ուրիշ նիւթեր ալ խառնուած են փոքր քանակութեամբ, այն երրորդ անձն ճշմարտութիւնն ըսած կ'ըլլայ։

Ռոսսի եւ Կառո արդարութեան սկզբունքն հիմ կը բռնեն, բայց կը պահանջեն որ արդարութիւնն ի գործ դրուելու ժամանակ օգտակարութեան նոր սահման մը գծէ. ուրիշ հեղինակներ օգտակարութեան սկզբունքն հիմ կը սեպեն, բայց օգտակարութիւնն աշխարհական չափով կը չափեն. ասոնց որ կողմն ալ որ ընդունինք նոյն արդեան կը հասնինք։

Արդ, երբ արդարութեան եւ օգտակարութեան (ընկերութեան դոյութիւնն պահելու դրութիւնն ալ ասոր մէկ ձեւն է) սկզբունքն միացունենք, կը սեպենք թէ ճշմարտութեան հասած եւ մեր հարցման պատասխանած կը լինինք։

Կ. պոլիս ԱՐՇԱԿ Գ. ՇՄՈՒՒՈՆԵԱՆ
Յուլիս 1888

Հետագային, որ Տիկին Ա. Միրխանեանի առ իւր եղբայրն, Միհրան Եֆ. Պալտասարեան, գրած մի նամակէն քաղուած է, կը յուսանք թէ հաճութեամբ պիտի կարդացուի մեր ընթերցողներէն։

Ձմեռը խիստ սաստիկ էր հոս։ Հոկ. 1ին սկսեց ձիւնել եւ տեւեց մինչեւ Ապրիլ 1. ամէն բան սառած էր. գետը բոլորովին քար կտրած էր, եւ մարդիկ բալխիրներով անոր վրայէ կ'երթեւեկէին։ Հիւսիսի ձմեռնային զուարճութիւններէն մեծագոյնն է այս։

Հիմա ալ եղանակը խիստ սառ է. արդէն երկար տեւնէ ի վեր անձրեւ եկած չէ եւ խեղճ դիւղացւոց աչքերը երկինքն է մնացած. միայն չոր հաց մ'է ունեցածնին, այն ալ որ չըլլայ, սովամահ կը մեռնին։ Աննկարագրելի է տեղւոյս ժողովրդեան մէջ տիրող աղքատութիւնը։

Երէկ ամբողջ օրը եւ դիշերը, այս տեղ Ռուբալի Ասիական եղերքէն 20 կամ 30 վէրստ հեռու դաշտերը կ'այրէին. դեռ չենք իմացած թէ արդեօք այրուածը խո՞տ էր թէ ցորեն։ — Սմառը այս տեղ եւ ուրիշ մէկ քանի քաղաքներ նրկրղներ կու գան եւ դաշտերը կը բնակին տեւսակ մը թաղիքէ (ֆելֆ) չինուած վրաններու տակ։ Սառնք կը պահեն չատ ձիեր եւ կաթէն թթու խմելիք մը կը պատրաստեն որ լիմոնաթ կալիոյի պէս կաղ ունի եւ չատ զօրաւոր է։ Թաքլատէ բռնուածներուն եւ սրտի ու կուրծքի հիւան-

դուքեամբ տառապողներուն չատ օգտակար է այս ըմպելիքը։ Հետու տեղերէ եւ մօտակայ քաղաքներէ չարունակ հիւանդներ կը բերեն հոս, այս կերպով դարմանելու համար զանոնք։ Մենք ալ այժմ ամէն օր ձիու կաթ առնելով կը պատրաստենք քո–ֆո (Koumis) (քանզի այս ըմպելիքը այսպէս կը կոչուի Ռուսերէն), եւ ապրին անդին ծանօթ հիւանդներու կը խրկենք։ Երանի թէ Տաճկաստան ալ մարդիկ սովրէին, եւ այս խիստ պարզ բայց օգտակար եւ յաջող միջոցը գործածէին իբր դեղ եւ ազդու դարման թոքախտի եւ արտացաւի. եթէ այդ կողմեր ուղղ ըլլայ, չնեղուիլ կերպը կը սորվեցնենք։

Գալով մեր վիճակին, չնորհակալ ենք որ Աստուած մեր աքսորավայրը մեզ համար մխիթարութեան եւ օրհնութեան տեղ մը ըրաւ, այնպէս որ Պատուելին յարմար կը սեպէ աշխատ ըլլալու բաղձանքը առ այժմ բոլորովին մէկդի թողած, չարունակել իւր գործը ամենայն սիրով։ Մեզմէ զատ 3 Հայեր ալ կային հոս աքսորուած, որոնցմէ մին ժամանակը լրացնելով աղատութեան դիրն առացաւ այս օրերս։ Մեր բոլոր գաւակներովը ողջ առողջ ենք եւ կը բարեւենք սրտագին ողջոյններով մեր բոլոր հին եւ նոր սիրելի ու անմոռանալի բարեկամները։

Օրէնպուրկ (Ռուսիա) ԱԳԱՊԻ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
1888 Յունիս 28

Հետեւեալը կը քաղենք Շուշիէ գրուած նամակէ մը.

Մօտաւորապէս 50 տարի առաջ Գերմանացի միսիոնարներ մեծ չանքեր են գործ դրել Շուշուոմ մի տպարան եւ մի ուսումնարան բացելու համար։ Հոյակապ տներ չինեցուց յետոյ սկսել են ուսումնարանը, որը նպատակ է ունեցել կրթել Բրիտանէական դիտութեամբ մատաղ սերունդը, իսկ տպարանը տպել է հոգեւոր գրքոյկներ, որոնք բաժանուել են ժողովրդին ձրիապէս։ Քաղաքացիք գուշակելով Հայաստանեայց Եկեղեցու ջնջուիլը, ամէն միջոց գործ են դնում եւ արտաքսում վերջիններիս քաղաքից։ Սակայն այն սերմերը, որոնք ցանել էին Գերմանացի անձնուրաց միսիոնարները, նրանց հալածման օրից սկսում են աճիլ մի քանի մարդկանց սրտերում, եւ ահա արթնանում են մի 4–5 Շուշեցի Աստուածավախ մարդիկ, եւ սկսում են ժողովքներ անել տներում։ Բանի դնում է Տէրը աւելի եւ աւելի է օրհնում։ Վերջապէս սրանց խումբը սկսում է մեծանալ։ Քիչ չեն նպաստում այս գործին օտար քարոզիչներ, որոնց մէջ աւելի նշանաւոր է այժմ Աստուծոյ գործին համար աքսորուած Ա. Ա. Միքիանեանցը։ Երբ այս փոքրիկ հօտի համազգի համաքաղաքացիները նկատում են սրանց յառաջադիմութիւնը, բորբոքուած դրգռում են քաղաքիս բոլոր դասակարգի մարդկանց, վճռում են այրել, փճացնել Բողոքականների տները, իրանց էլ կամ վռնտել քաղաքից, կամ ոչնչել։ Ահա այս դիտմամբ խումն բազմութիւնով յարձակվում են մի աղքատ հաւատացեալ դերձակի վրայ չուկայում։ Տիրոջ օգնութեամբ ոստիկանութիւնը վրայ է հասնում եւ կատաղի ամբոխի ձեռքից աղատում խեղճ անմեղ զոհին, որը մեռնում է մի քանի ամիսներից յետոյ։ Նահանգապետը այս լուրը լսելու պէս, խաղաղացնում է ժողովուրդը, եւ մի քանի չարամիտ մարդկանց պատժում։ Ճիշդ այն օրից յետոյ, Շուշում Բրիտանոսի եկեղեցին հիմնւում է։ Հալածուածը տարածում է բերում։ կարճ ժամանակից յետոյ վարձում են մշտական ժողովատեղ (եւ եթէ այսօր մի թեմիս օգնութիւն էլ եղաւ, օտարաքաղաքացի հաւատացեալներից մի ժողովարան էլ կչինեն), վարձում են մի ուսուցիչ մի եւ նոյն ժամանակ եւ քարոզիչ, բացում են ուսումնարան, ուր կրթվում են 40—50ի չափ երախաներ, արտօնութիւն են ստանում եկեղեցական պիտոյքները կատարել եւ այժմ ամէն կիրակի 70—80 Աստուծոյ խօսքին ծարաւիներ իրանց քաղցը յագեցնում են։

Թ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆՑ
Շուշի, 16 Յունիս 1888

ԺԹ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Ի ՊՐՈՒՍԱ

Յուլիս 1/13րդ օրը ամէն տարի Որբանոցիս սաներուն եւ սանուհեաց համար նշանաւոր օր մ՚է, զի ինչպէս պատուական Ա–Եփոքեբէի ընթերցողներուն քաջածանօթ է, Աստուածային նախախնամութեամբ եւ օգնութեամբ 13 տարի առաջ հաստատուեցաւ այս բարենպաստակ օթեւանը, որոյ 14րդ տարեդարձը այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Ողիմպոսի սառոյրը թէֆէրրուճ կոչուած դալարագեղ դաշտին վրայ։

Հաստատութեանս հիմնադիր Տնօրէնը քանի մը օր առաջ ընտանեօք Եւրոպա ուղեւորած ըլլալով,* հանդէսն կատարուեցաւ Ութթաթ օր փոխ–Տնօրէնի հսկողութեան ներքեւ։

Առաւօտեան արշալոյսին հետ, Հաստատութեանս զանգակը 101 հնչիւններով, այս օրը տօնել կը հրաւիրէր զաչակերտս եւ զաչակերտուհիս, որք խինդ ի սիրտ եւ ժպիտ ի դէմս, դրօշներով զարդարեալ մատուռը հաւաքուելով, դոնաբանական պաշտօն մը մատուցանելէ զկնի, խմբովին դիմեցին դէպ ի հանդիսաւայրն զբօսավայրս ի ձեռին։ Ժամը 5½ին խումբը հասաւ հանդիսավայրը, ուր կէս ժամի չափ հանգստանալէն վերջը, մեր պատուարժան փոխ–Տնօրէնը հանդէսն բացաւ Որբանոցին մի համառօտ պատմութիւնը ընելով։ Ապա հանդիսականք ունկնդրեցին դասատուաց եւ մի քանի չափահաս սաղայոց 11 գեղեցիկ նիւթերու վրայ այլեւայլ լեզուօք ճառերուն, արտասանութեանց, տրամախօսութեանց։ Երգուեցան բազմաթիւ ընտրեալ երգեր, յորս էր Տնօրէնին կոզմէն մի Գերմաներէն եղանակի վրայ յօրինուած աւուր պատշաճ Հայերէն երգ մը։

Ճիշեալ հանդէսին ներկայ էին քաղաքիս քանի չափ երեւելի Մահմետականներ, որոց վրայ չատ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ մեր հանդէս։ Ցիրաւի օրը տաք էր, սակայն տառաւօտեան անոյշ զեփիւռներ ալ պակաս չէին մեզ զովացնելու։ Հանդէսն աւարտեցաւ կէս օրէն առաջ, եւ սանուկք Որբանոցին խմբովին դարձեալ «Հօ առ՚ի հօ,» երգելով տուն վերադարձան։

Բնական է որ յաչխարհի բարիք վայելող մը ունենայ երախտագիտական զգացում մը իր սրտին մէջ. Որբանոցիս աշակերտք եւ աշակերտուհիք արդէն միշտ երախտագիտական ջերմ զգացումներ կը տածեն առ հաւատոյ բարերարս, հետու եւ մօտ, մեծ եւ պզտիկ, հարուստ եւ անանկ, որք այս 14 տարուան չրջանին մէջ Որբանոցիս լինչ եւ իցէ կերպով

(*) Աւելորդ չեմ համարեր ի դիտութիւն համայն բարեկամաց ծանուցանել թէ Որբանոցի ներկայ խնամակալուհին, Տիկին Մարի Քլարա Պաղտասարեան, բնիկ Զուլեբեցի ըլլալով, չորս տարիէ ի վեր բաժնուած էր իւր ծնողքէն, որք փոփաքելով իւր տեսութեանը, հրաւիրեցին զինքը ի հայրենիս, վճարելով երթեւեկութեան ամբողջ ծախքերը։

նուէր մը կամ օգնութիւն մը ընծեռած են, եւ որոյ չնորհիւ հաստատութիւնս կարողացաւ չարունակել ցարդ։

Կը յուսանք որ այն սերը եւ համակրութիւնը, որուն առարկայ եղած է Որբանոցս, պիտի չարունակուի ասկէ վերջն ալ, այսու միայն հնար պիտի ըլլայ ընդարձակել մեր չարկերը եւ սրահները, որպէս զի բազում որբեր եւ անտէրունչ մանկտիք դեռ կարող լինին ընդունուիլ հոս, եւ մեզ հետ միասին վայելեն Բրիստոնէական սիրոյ եւ պաշտպանութեան արդիւնքը, կրթուին եւ լինին բարի եւ արժանիկ աչխարհի մէջ եւ ժառանգներ հանդերձեալ անվախճան փառաւոր կենաց, որուն հրաւիրուած են ըստ հրամանի մեր Փրկչին, «Թոյլ տուք մանկտւոյդ գալ առ իս»

Պրուսա Գ. Թ. ԵՐՈՒԱՆԴԵԱՆ
2/14 Յուլիս 1888

Մ իհրան էֆ. Պաղտասարեան չնորհակալութիւն կը յայտնէ որ Ա–Եփոքեբէի միջոցաւ իւր ըրած խնդրանաց համաձայն բարեսէր անձինք ոմանք հաճած են գործածելու նամակագրոչմներ (֊ը) ղրկել Պրուսայի Որբանոցին։ Զնչին եւ անօգուտ համարուած այդ թղթի կտորներ 50 փրանքի դումար մը բերեր են ի նպաստ Որբանոցին։ Ուստի արդյ Պաղտասարեան էֆ. կը խնդրէ որ ընթերցողք չարունակեն հաւաքել գործածեալ նամակագրոչմներ եւ զայն պատեհ առթիւ մը ղրկեն Որբանոցին Տնօրէնութեան։

ԱԶԴԵՐ

Կեդրոնական Միութեան տարեկան ժողովը պիտի գումարի 1888, Սեպտ. 3/15ին, ի Մարսուան։ ուստի Միութեանս սահմանին մէջ գտնուող Երիցունք, եկեղեցւոյ Նուիրակք, Միսիոնարք եւ Քարոզիչք սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ որոշուած ժամանակը յիշեալ քաղաքին մէջ։

Կեսարիա Գ. ԵԱՂՈՒԲՊԵԱՆ
1888, Յուլիս 4/16

ԲԱՐՁՐԱԳՈՑՆ ԴՊՐՈՑ

Ի

ՊԱՅՊԸԼ—ՀԱՈՒՋ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Հաստատութեանս նպատակն է բաւական ընդարձակ կերպիւ ուսում աւանդել ուսանողաց, որ կը փափաքին դաստուս կամ վաճառական լինել։

Ուսմանց յայտագրին մէջ կարեւոր փոփոխումներ եղած են։ Դպրոցի ընթացքը բաժնուած է երկու մաս, նախապատրաստական եւ ուսումնական։ Նախապատրաստական ընթացքը ունի երկու, իսկ ուսումնականը չորս տարի։

Դպրոցս ունի կարող դասատուաց ընտիր խումբ մը։

Մանաւանդ այժ պիտի տրուի Հայերէն, Գաղղիերէն, Թուրքերէն, եւ Անգղիերէն լեզուաց։

Յաջորդ տարեշրջանը պիտի սկսի Դ։ օր, Սեպտ. 4 ըստ Եւրոպացւոց։

ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ ԿԱՆԽԻԿ. Նախապատրաստականք կը վճարեն մէկ մէճիտ ամիսը, բարձրագոյն կարգերու աշակերտք՝ 30 դահեկան։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Վերապատուելի Տր. Կրիճ, Տնօրէն Դպրոցին, կամ առ Մեծ. Յովհաննէս Աղա Դոնտայեան ի Պայպըլ—Հաուզ։

Երիտասարդաց աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը Պայպըլ Հաուզի մատրան մէջ ժամը 7½ին։ Աղօթքի նիւթն է. «Ոերբէք մտածեա, թագաւոր պէտք է լսայա անոր վրայ և ըսաա, Գոնէ ա՞ա օրսանդ մէջ քէրնայէք տա խաղաղութիւնդ, քայց հիմա ծածկուեցաա տա աչքերէդ։» Ղուկ. ԺԹ. 41, 42։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յուլիս 23 ըստ Յուն., և Օգոստ. 4 ըստ Լատ., 1888

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐ

Թայմզ իւր Յուլիս 25 թուակիր թերթին մէջ, հետագայ կերպով կը խօսի Գերմանիոյ կայսեր ի Պերլին ըրած ուղեւորութեան վերջոյ. «Երէկ Գերմանիոյ Կայսրը հրաժեշտ տուաւ Սր. Բեդբրսպուրկի, եւ ճամբայ ելաւ վերադառնալու իւր հայրենիք։ Զանց չեղաւ բան մը, որ կրնար նպաստել կայսեր անձնական հաճոյից, եւ կամ որ կրնար արտայայտել Զարին՝ նորա այցելութենէն ղգացած գոհունակութիւնը։ Բրանդէնպուրգի առջեւ ժամանելէն մինչեւ իւր այցելութեան վերջը, Նորին Վեհափառութիւն ըսկզբնվին զբաղեալ էր տեսնելով ցոյցեր եւ հանդէսներ, որք կը ներկայէին Կայսերական մեծաքանակ բարձրագոյն սպաներէն։ Վիլհէլմ Կայսր իւր գոհ ընդունելութենէն ղգացած գոհունակութիւնը յայտնեց, անսովոր եւ նշանաւոր եղանակ մը, այսինքն օր մը եւս աւելցնելով իւր այցելութեան համար նախապէս որոշուած աւուրց թուոյն վրայ։»

Կը հաւատուի թէ քաղաքական խօսակցութիւն տեղի չէ ունեցած երկու Կայսերաց միջեւ։ Որովհետեւ Գերմանիա անդամ է դաշնակցութեան մը յորում չգտնուիր Ռուսիա, եւ որ արդարեւ մասամբ իւիք ուղղուած է ընդդէմ Ռուսիոյ, այսպիսի խօսակցութիւն մը տարօրինակ պիտի լինէր։ Սակայն պատեհութիւն ներկայացած լինելու է ընդհանուր խօսակցութիւններ ընելու՝ առանց զգչելու փափուկ խնդիրներու, եւ անտարակոյս երկոքին վեհապետք տեղեկացան մեծանոյ տեսութեանց՝ ի մասին խաղաղութեան պահպանման։

Աւստրիական թերթեր յոյս կը յայտնեն թէ Կայսերական տեսակցութիւնը պիտի ունենայ օգտակար արդիւնքներ, եւ կը հաւատան թէ այդու՝ արդի կացութեան դժուարութեանց բարձումը մեծապէս պիտի դիւրանայ։ Նոքա գլխաւորապէս երկիւղ կը յայտնեն ի մասին Համասլաւականութեան ազդեցութեան, որոյ մասին Բոլէսլաւսկա պը Լ'Էսի կ'ըսէ, «Զարը կը հակառակի Համասլաւականութեան իւր բոլոր ոյժովը, եւ Մ. ոը կիբս իւր բոլոր ճիգը կը թափէ կասեցնելու Համասլաւականաց չարժումները։ Սակայն յայսմ յայդիլ չէ գիւրին գործ։» Նոյն թերթը կը յայտարարէ, «Պէտք է աւելի վախնալ Համասլաւականներէ քան թէ Ոչնչականներէ,» եւ յառաջ կը բերէ սա ամբաստանութիւնը թէ «նոքա ամէն օր կը չանան ապստամբութիւն յարուցանել Պալքանեան Թերակղզւոյն մէջ, եւ բոլոր դժգոհ Պուլկարք եւ Մոնթէնէկրոյիք կը գտնուին նոցա տրամադրութեան ներքեւ։» Ի վերջոյ սա կարծիքը կը տիրէ թէ, եթէ Գերմանիոյ Կայսր ի Սբ. Բեդբրսպուրկ ուղեւորութիւնը մէջտղ եղած է որ Զարը լաւագոյնս հասկնայ Համասլաւականոյ ազդեցութեան տեղի տալէն յառաջ գալիք չարիքները, եւ դարձեալ եթէ այդ ուղեւորութիւն ապահոված է թէ յայսմ հետէ Ռուսական քաղաքականութիւնը պիտի կառավարուի հանդարտօրէն ազգային չահերու նկատումամբ եւ ո՛չ թէ ըուռն խռովարարներու քմահաճոյից մէջտղ, պատերազմի վտանգը փարատած է։

Ի Սբ. Բեդբրսպուրկ առ հասարակ սա կարծիքը կ'արտայայտուի թէ յայսմ հետէ երկու աքսունեաց միջեւ յարաբերութիւնք ուելի մտերմական եւ բարեկամական պիտի լինին, եւ այս իրողութիւն լաւ ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ իրաց կացութեան վրայ։ Հաւասի դործակալութիւնը Փարիզէ կը հեռագրէ թէ Կայսերական տեսակցութեան արդիւնքը սա եղած է որ «Ռուսիա կը պահէ իւր քաղաքականութիւն ի մասին Պուլկարիոյ. Գերմանիա նոյնասւոր է այս քաղաքականութեան, եւ պիտի չանայ համոզել զԱբսբուրիա որ հաւանի այնմ։» Պէտք չէ մեծ կարեւորութիւն տալ այս հեռագրին, եւ հաւանականապար ապահով է ըսել թէ քաղաքական ընդհանուր կացութիւնը չէ կրած մեծ փոփոխութիւն։

Մեր անցեալ չաբթուան նկարագրած զօրահանդէսին առթիւ տեղի ունեցան երկու միջադէպներ եւս զորս կ'արժէ յիշել։ Զօրահանդէսին նախընթաց իրիկունը, երկու Կայսերք այցելեցին բանակատեղը, եւ պինուորականն նուագածուայ բոլոր խումբերը, որք կը բաղկանային առաւել քան 1,000 նուագածուներէ, հաւաքուեցան Կայսերական վրանները չուրջը, եւ հնչեցուցին մի քանի ընտիր նուագներ։ Սպա երբ արեւը մարը կը մանէր, բոլոր մարակոցներէն թնդանօթներ արձակուեցան, եւ անմիջապէս յետոյ նուագածուք հնչեցուցին ազգային երգը։ Հրաման մը արուելոն պէս, բոլոր զօրքերը հանեցին լրենց պլխարկները, եւ պլխաւոր փողահարը, հոդաբերթի մը վրայ կանգնելով, յամրաբար արտասանեց Տէրունական աղօթքը։ Միւս միջադէպն է հետագայն. Զարին, իւր հիւրը պատուելու համար, Չէրքէս պահակաց գունդին պլուխն անցնելէն անմիջապէս վերջը, երբ երեւան եկաւ Վիլհէլմ Կայսր, որոյ պատուակալ գնդապետն է Վիլհէլմ Կայսր, այս վերջինը փոխարինեց իրեն եղած մեծապանքը, այդ գունդին գլուխն անցած պինուորականն ընթացքով Զարին առջեւէն անցնելով։

Անցեալ երեքչաբթի օր կէս օրէն 3 ժամ առաջ Վիլհէլմ Կայսր մեկնեցաւ Բեդերհոֆի նաւամատոյցէն, եւ իւր ժամմը վերջը Ռուսական արքունի դրօսանաւէն, ընկերակցութեամբ Զարին, Զարուհւոյն, եւ բոլոր Մեծ Դուքսերուն եւ Մեծ—Դքսուհիներուն։ Սոքա ամէնքը կէս աւուր ճամբն ըրին Գերմանական Հինդենպուրգ դրօսանաւուն մէջ, ոյնուհետեւ ողջերթներ մաղթուեցան, երկու Կայսերք դիրար ողջագուրեցին եւ համբուրեցին երեք անգամ։ Եւ ապա Գերմանական նաւատորմը ճամբայ եղաւ Սթոքհոլմ երթալու համար։

Հինգշաբթի առաւս կանուխ, Շուէտի Թագաւորը եւ Գահաժառանգ Իշխանը իրենց օգոստափառ հիւրին ընդ առաջ գացին, եւ ընդունուեցան Հինդենպուրգի մէջ Կայսեր կողմէ, որ դանոնք երկուքն եւս ողջագուրեց եւ համբուրեց ջերմ համակրանօք։ Հինդենպուրգի մէջ կէս ժամ մնալէ յետոյ, Թագաւորը եւ Գահաժառանգ Իշխանը վերադարձան ի Սթոքհոլմ ընդունելու համար զԿայսրն, որ ցամաքը եկաւ կէս օրէն քիչ մը առաջ։ Նաւամատոյցին վրայ կառուցուած էր յաղթական կամար մը, պճնեալ Գերմանական դրնանշաններով։ Ժողովուրդը ողջունեց զԿայսրն բարձրաձայն «Կեցցէ»ներով, եւ արքունի դղեակը հասնելէ վերջ, Թագաւորը ի պատիւ զԿայսրն, եւ յայնժամ եւս համակրանաց ցոյցերն կրկնուեցան։ Երեկոյին հանդիսաւոր հացկերոյթ մը տրուեցաւ։

Գերման նաւատորմը, հաւանականապար Շաբաթ օր մեկնեցաւ Սթոքհոլմէ, վասն զի Բոբէնհակէ երկուշաբթի օր քաշուած հեռագիր մը կ'ըսէ, «Վիլհէլմ Կայսր այս առաւօտ ժամը 11ին հոս հասաւ։ Նորին Վեհափառութիւն խիստ քիչ տեսն պիտի մնայ մայրաքաղաքիս մէջ։» Իւր ճանապարհորդութեան միջոցին, Կայսրը լուր ընդունեց թէ Կայսրուհին մանչ զաւակ մը եւս ունեցած էր։ Նորին Վեհափառութեան զաւակներն այնչափ չուտ կը յաջորդեն իրարու որ դժուար է անոնց թիւը յիշել, սակայն կը կարծենք թէ Կայսեր հինգերորդ որդին է այս նորածինը։

Կ'ակնկալուէր որ Գերմանական նաւատորմը ընդարձակ մարզանքներ կատարէր Քիլի ծոցին մէջ, Կայսեր անդ վերադարձած ատեն, եւ Նաչիոնալ Զայտունկ կ'ըսէ թէ Քիլէ Պերլին եկած ժամանակ, Կայսրը այցելութիւն մը պիտի տայ Պրիմարք Իշխանին։ Տակաւին որոշուած չէ թէ Վիլհէլմ Կայսր ե՛րբ այցելութիւն պիտի տայ իւր դաշնակիցներուն, Աւսարիոյ եւ Իտալիոյ Վեհապետաց։ Եւրոպական Թերթերէն ոմանք կ'ըսեն թէ Վատիկանի ներկայացուցիչներն արդէն հրահանգ ընդունած են խորհրդակցելու Մեծ Տէրութեանց հետ ի մասին Վիլհէլմ Կայսեր ի Հռոմ ուղեւորութեան։ Թայմզի Հռոմի թղթակիցը կը յայտարարէ թէ այս լուր անճիշդ է, եւ կարծիք կը յայտնէ թէ որովհետեւ Վիլհէլմ Կայսր Բողոքական Վեհապետ մ'է, Վատիկան առարկութիւններ յառաջ պիտի չբերէ կամ եթէ յառաջ բերէ իսկ, այդու պիտի չկարենայ Հռոմ երթալէ արդելել զԿայսրն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիս 24ին Գաղիոյ Հանրապետութեան նախագահ Մ. Քարնոյ, Մ. Լը Ռուայէ, Մ. Ֆլոքէ, եւ Մ. Լոքրուա Փարիզ վերադարձան Գաղիոյ հարաւային արեւելեան կողմը իրենց ըրած ուղեւորութենէն, որոյ միջոցին գտած էին ջերմ ընդունելութիւն մը ժողովրդեան կողմէ։ Կրընոպլի մէջ քաղաքապետութեան կողմէ նոցա տրուեցաւ հացկերոյթ մը։ Ի Վիլէլ Նախագահ Քարնոյ ներկայ եղաւ պատմական արձանի մը մերկացման հանդէսին եւ իւր իսկ ձեռամբ վերցուց արձանը ծածկող քողը։ Երկու քաղաքաց մէջ եւս, որպէս նաեւ ի Վալէնս, ուղերձներ եղան, եւ մեծ եռանդ կը տիրէր ժողովրդեան մէջ։

—Սրահէլի գաւառին ընտրութեանց մէջ Զօր. Պուլանժէի կրած պարտութիւնը յոյժ մեծ էր։ Զօրավարը ընդունեց միայն 19,800 քուէ, մինչ Զափաւոր Հանրապետական ընտրելին ընդունեց 36,500 քուէ։ Տորտոնեը գաւառին մէջ Զօր. Պուլանժէ կրեց մեծագոյն պարտութիւն մը, որովհետեւ միայն 4,645 քուէ արուեցաւ նմա, մինչ Հանրապետական ընտրելին ընդունեց 41,524 քուէ։

—Միացեալ Նահանգաց Երեսփոխանական ժողովը բազում չաբաթներէ ի վեր կը վիճաբանէր մաքսատուրց սակագիններու վերաբերեալ օրինագծի մը վրայ, որով կ'առաջարկուի վերցունել մաքսային տուրքը արտածեալ չատ մը ապրանքներու վրայէ, եւ երկու չաբաթ առաջ այդ օրինագիծ ընդունուեցաւ միայն 13 քուէից առաւելութեամբ։ Դրեթէ բոլոր Ռամկավարական երեսփոխանք քուէ տուին ի նպաստ օրինագծին, եւ Հանրապետականք անոր հակառակ քուէ տուին, վասն զի այս վերջնոց գաղափարն այն է թէ մեծաքանակ մաքսեր պէտք է առնուին արտածեալ ապրանքներէ, քաջալերելու համար Սմերիկեան տարազագործութիւնները։ Հանրապետականք կ'ուզեն զեղչել կառավարութեան աւելորդ հասոյթները, վերցունելով ծխախոտի վրայ դրուած ներքին տուրքը, եւ ուրիշ միջոցներով։ Այժմ օրինագիծը պիտի ներկայացուի Ծերակոյտին, որոյ մեծա-

մանուԹիւնը կը բաղկանայ Հանրապետական–ներէ, եւ ուստի այդ նոր օրէնք պիտի չընդունուի։ Մերակոյտի Հանրապետական անդամք խնդրոյն վրայ ընդ երկար խորհրդակցելէ յետոյ, որոշած են որ Ելմտական Յանձնախումբը պատրաստէ ի վերուս յիշեալ օրինագծին տեղ ուրիշ ծրագիր մը որով 80,000,000 տոլար պիտի պակասուի երկրին հասոյԹներէն, եւ որով սակայն մեծաւ մասամբ պիտի պահուին օտար ապրանքներու վրայ դրուած տուրքերը։ Կը յուսացուի որ այս ծրագիրը պատրաստուի եւ ընդունուի Օգոստոսի սկիզբները, վասն զի ԹԷ՛ երեսփոխանաց ժողովոյն եւ ԹԷ՛ Մերակոյտի անդամք կ՛անձկան դադրեցունել նիստերը եւ խոյս տալ ՎաշինկԹընի քաղաքին տաքուԹենէն։

—Վերջերս պատահած են ի մէջ այլոց հետեւեալ արկածները. Միացեալ Նահանգաց հիւսիսային արեւմտեան կողմը Րոսլին անուն աւանը, որոյ բնակիչք մեծաւ մասամբ կը զբաղին հանքագործուԹեամբ, հրոյ ճարակ ըլլալով, 1,500 անձինք անպատսպար մնացեր են։ Ողողումներ տեղի ունեցեր են Միացեալ Նահանգաց Հուիլինկ քաղաքին չրջակայքները ուր 55 վայրկեանի մէջ տեղայած անձրեւը, անձրեւաչափի գործեաւ չափուելով հասեր է 7 մատնաչափ խորուԹեան։ Այս անձրեւին հեղեղները մեծ վնասներ պատճառեր են, եւ 37 անձինք խեղդուեր են։ Հայիթի կղզւոյն մայրաքաղաքին, ՓորԹ–Օ–Փրէնսի, մեծ մասը հրոյ ճարակ եղեր է։ Այս հրդեհ գործ եր հրձիգներու որք կրակի տուած էին Ազգային ժողովոյ չէնքը, երեսփոխանաց ի նիստ գումարուած պահուն, որպէս նաեւ ԱրդարուԹեան Գործոց Նախարարին ապարանքը։

—Յուլիս 22 ին Նաթալի Թագուհին կը գտնուէր ի Հաակ (Հոլանտա)։ Նաթալի Թագուհին ապարանք մը գնած է ի Ֆիորէնցա, ուր, կ՛ըսուի ԹԷ, պիտի անցունէ աշունը։

—Յունաստանի Թագաւորը, որ անցեալ կիրակի օր մեկնեցաւ ԱԹէնքէ Սբ. Բեղբսպուրկ ուղեւորելու համար, իւր ճամբուն վրայ երկու օր մնաց ի Վիէննա, եւ տեսակցուԹիւն մը ունեցաւ Կոմս Քալնոքիի հետ։

—Զրոյցներ կը չարունակեն հասնիլ ի Սուաքին նկատմամբ «ոսկեայ փաչային,» սակայն յայտնի չէ ԹԷ այդ անձ Էմին փաշան է ԹԷ Մր. ՍԹանլի։ Այս զրոյցներուն նայելով «ոսկեայ փաչան» Տարֆուրի մօտ պարտուԹեան մատնած է Մէհտիին զօրքերը, եւ Տարֆուրի տիրող ցեղապետին հետ դաշնակցելով վերջնագիր մը ղրկած է Մէհտիին, պահանջելով որ յանձնէ ԽարԹում քաղաքը։ Կ՛ըսուի ԹԷ անհամաձայնուԹիւնք կը տիրեն Մէհտիի հետեւորդներու մէջ, եւ ԹԷ նա ան ու զողի մէջ ինկած է։

—Յուլիս 27ին, Ռուսական պետուԹեան ամէն կողմը կատարուեցաւ ՔրիստոնէուԹեան ի Ռուսիա մուտ դնելուն 900րդ տարեդարձը։ Սմոլէնսկ աւելի չքեղ արարողուԹիւնք կատարուեցան ի Քիէվ, ուր առաջին միսիոնարք սկսած էին իրենց աշխատուԹիւնները։ Քէրսոն քաղաքին մէջ կատարուեցաւ նաւակատիքը չքեղ եկեղեցւոյ մը որ կառուցուած էր այն տեղւոյն վրայ, ուր մկրտուած էր Մեծն Վլատիմիր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ չաբԹու Մեծ–եպարքոսն ի Բ. Դուռն հրաւիրեց զՄ. Քիւլման, Արեւելեան ԵրկաԹուղեաց ընկերուԹեան ներկայացուցիչը, եւ առաջարկեց որ նորա ներկայացուցած ընկերուԹիւնը ստանձնէ Պէլովա–Վաքարէլ գծին չահագործումը։ Արդէն մասամբ իւիք պատմած ենք ԹԷ ի՛նչ էին այն պատճառներն որք մղեցին զԲ. Դուռն ընել դայս տնօրինուԹիւն։ Պէլովայի կայարանին չրջակայները աւազակաց յերեւան գալէն ի վեր, Պուլկար կառավարուԹիւնը պահակներ դրաւ գծին երկայնուԹեամբը, եւ այս տնօրինուԹեան վրայ Օսմանեան կառավարուԹիւնը բողոք բարձաւ։ Այս բողոքին՝ Պուլկար կառավարուԹիւնը պատասխանեց ԹԷ ինք չէր դրաւած երկաԹուղւոյ այդ գիծը, այլ միայն կը պաշտպանէր զայն։ Բ. Դուռն առ ժամապէս յանձնած էր սոյն գծին չահագործումը ԵրկաԹուղեաց Միացման ընկերուԹեան, մինչեւ որ կարգադրուի Արեւելեան ԵրկաԹուղեաց ընկերուԹեան եւ Բ. Դրան միջեւ առ կախ մնացած խնդիրը։ Սակայն ԵրկաԹուղեաց Միացման ընկերուԹիւնը, չունենալով այդ գծին չահագործման համար հարկ եղած չոգեկառքներն, առաջարկեց տալ այդ գիծ ՎիԹալիսի ընկերուԹեան, որ կը բանեցունէ Սերպիական գծերը։ Պուլկար կառավարուԹիւնը առարկեց այս կարգադրուԹեան դէմ, եւ վերջապէս առաջարկեց որ ինք չահագործէ այդ գիծը։ Այս դժուարուԹիւնէն ազատելու համար, Բ. Դուռն, ինչպէս ի վերուս յիշեցինք, յիշեալ գծին չահագործման առաջարկն ըրաւ Մ. Քիւլմանի։ Արեւելեան ԵրկաԹուղեաց ընկերուԹեան ներկայացուցիչը պատասխանեց ԹԷ այսպիսի կարճ գծի մը չահագործումը աւելի վնաս կը պատճառէ քան ԹԷ չան, եԹէ անոր հետ մէկտեղ չընդունի նաեւ Իւսքիւպ–Վրանիայի գիծը չահագործելու արտօնուԹիւնը։ Այս դիտողուԹեան՝ Մեծ–եպարքոսը պատասխանեց ԹԷ Իւսքիւպ–Վրանիայի գծին չահագործումը արդէն առ ժամապէս յանձնուած է ԵրկաԹուղեաց Միացման ընկերուԹեան, եւ ԹԷ ըստ պայմանագրուԹեան, կարելի չէ ետ առնել այդ արտօնուԹիւն, առանց 3 ամիս առաջ իմաց տալու։ Մ. Քիւլման հեռագրեց դայս իւր ընկերուԹեան վարչուԹեան ի Փարիզ, եւ ընկերուԹեան նախագահէն, Պարոն Հիրչ, պատասխան եկաւ ԹԷ ընկերուԹիւնը կ՛ընդունի երկու գծերու չահագործումը, պայմանաւ որ Բ. Դուռը իսկոյն զեկուցանէ Միացման ընկերուԹեան ԹԷ երեք ամիսէ վերջ չեղեալ պիտի համարի յիշեալ ընկերուԹեան հետ՝ այդ գծին չահագործման համար կընքեալ կարգադրուԹիւնը։ Այս հանձայնուԹեամբ երկաԹուղեաց գծերու խնդիրը չատ աւելի պարզ հանգամանք մը կը ստանայ, եւ այս կարգադրուԹիւն պէտք չէ չատ անհաճոյ ըլլայ Պուլկար կառավարուԹեան, վասն զի ասոր հետեւանքը միայն սա պիտի ըլլայ որ յԱրեւելեան Րումելի, Մուսթաֆա Փաշայէ մինչեւ Պէլովա երկարող գիծը չահագործող ընկերուԹիւնը պիտի բանեցունէ նաեւ նոյն գծին չարունակուԹիւնը, 45 քիլոմեթր տեղ, մինչեւ վաքարէլ։ Կայսերական իրադ մը եղած է որ կ՛արտօնէ զԲ. Դուռն Արեւելեան ԵրկաԹուղեաց ընկերուԹեան յանձնել Պէլովա–Վաքարէլի գծին չահագործումը։

—Անցեալ չաբԹու երեքչաբԹի օր հրդեհ մը ծագելով ի Զմիւռնիա Հրէից Թաղին մէջ, 15 տուն, 3 պանդոկ, 3 սրճարան, եւ 23 խանութ անոնց մէջ գտնուած ապրանքներով հանդերձ հրոյ ճարակ եղան։ Ըստ Սէնթոթլի, հրդեհին պատճառած կորուստը կը հասնի իբր 20,000 ոսկւոյ, որոյ միայն 3,000 էն քիչ մը աւելին ապահովագրուած էր։ Յաջորդ օրը հրդեհ մը ծագելով Զմիւռնիոյ նահանգին վերաբերեալ Սիվրիհիսար քաղաքին մէջ, 54 խանութներ մոխիր դարձան, եւ խանութներուն մէջ գտնուած ապրանքներէն միայն փոքր մաս մը կարելի եղաւ աղատել։

—Լեվանի Հերալտ կ՛ըսէ ԹԷ անցեալ տարուան միջոցին ոստիկանուԹեան նախարարուԹիւնը Կ. պոլսէ աքսորած է 3,000 յանցաւորներ եւ չարագործներ Օսմանեան ՊետուԹեան հեռաւոր կողմերը — մեծաւ մասամբ յԱրաբիա եւ յԱֆրիկէ։ Առաւել քան 100 յանցաւորներ աքսորուած են Յուլիս ամսոյ մէջ։

—Շաբաթ օր, Ադրիանուպոլսոյ կուսակալ Հաճի Իզզէթ Փաշա պատչաճ արարողուԹեամբ դրաւ հիման քարը Ադրիանուպոլսոյ երկաԹուղւոյ կայարանին մօտ կառուցանելի հիւանդանոցի մը, որ պիտի պարունակէ 200 անկողին։ Վերին Վոսիորի ամրուԹեանց չինուԹիւնք փութով յառաջ կը տարուին, եւ ըստ Սթոմպուլի պիտի աւարտին յառաջիկայ աշնան։

—Ըստ Սէնթոթլի անհամաձայնուԹիւն մը ծագած է Բ. Դրան եւ Անգղիական կառավարուԹեան միջեւ։ 1856ին Անգղիական կառավարուԹեան խնդրանօք Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ կնքուեցաւ դաշնագիր մը որուն համեմատ ո՛չ Թուրքիա եւ ո՛չ Պարսկաստան իրաւունք պիտի ունենար ամրուԹիւններ չինելու իրենց երկրայն սահմանագլուխէն մինչեւ որոշեալ հեռաւորուԹեամբ տեղ մը։ Օսմանեան կառավարուԹիւնը այժմ կը չինէ կարգ մը ամրուԹիւններ Տիգրիս եւ Եփրատ գետերուն երկայնուԹեամբ, եւ ի պատասխանի Անգղիոյ ըրած դիտողուԹեանց, Բ. Դուռը ըսած է ԹԷ այս ամրուԹիւնները անհրաժեշտ են կայսրուԹեան ապահովուԹեան համար, եւ ԹԷ Պարսկաստան եւս ազատ է ամրուԹիւններ չինել, եԹէ կ՛ուզէ։ Դարձեալ, միշտ ըստ Սէնթոթլի, Անգղիա յայտարարեր է ԹԷ այս ամրուԹիւնք կը սպառնան Տիգրիսի վրայ Անգղիական չոգենաւերու ազատ երԹեւեկուԹեան, եւ հրաւիրեր է զԲ. Դուռն դադրեցունել այս չինուԹիւնները։

—Տպագրական տեսչուԹեան հրամանաւ Հայերէն Ծաղիկ եւ Սրաբերէն Հոփֆա ԹերԹերը դադարման դատապարտուած են։

—Դամասկոս քաղաքը օդային կազով լուսաւորելու մենաչնորհը տրուած է Հաճի Շիւքրի էֆ. անուն Սիւրիացի նշանաւոր վաճառականի մը։

—Երկու չաբաթ առաջ 400 Տէրվիշներ յարձակեցան Վասի Հալֆայի մօտ գիւղի մը վրայ, եւ ետ մղուեցան Անգղիացի գնդապետ Ուօտհաուզի հրամանատարուԹեան ներքեւ դտնուող զօրայ մէջէնցաւ։ Կը կարծուի ԹԷ Տէրվիշք կրած են ծանր կորուստներ, սակայն որովհետեւ կռիւը տեղի ունեցաւ իրիկնուան դէմ, նոքա կարող եղան կռուոյ դաշտէն հեռացունել իրենց մեռեալները։ Կը ծանուցուի ԹԷ յիշեալ գիւղին ընակիչներէն 150 անձինք խեղդուեր են, նաւակներու չբջելովը, մինչ կը չանային վախչիլ իրենց վերայ յարձակողաց երեսէն։

ՍՐԾԻՒՌ ԴՐԱՄՈՑ

Յուլիս 23/4 1888

Գանագիսէ	15 37	Րուս. Երկ. բաժին	41
Պարտուց Յարդարման ԹղԹադրամ (Թասֆիկէ ի Տիւյուն Գայմէսի)	12 50	Ներքին փոխառ.	37 15

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. լիրան 100ի

Մէճիտիէ	108 10	Րուսեոյ բոլ	91
Մէճիտիէ	103	Նաթոլէոն	88 2
Պէշլիք	103 10	Գրիւնց	54 20
ԱլԹընըզ	103 10	Անգլ. լիրա	110 33

Մանէթ ԹղԹադր. 9 55

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Փիճճաճնըլար եօղուշը, Ամէրիգան խան